

**NOREGS UNGDOMSLAG –
FOLKEDANSSATSNINGEN**

Mie Berg Simonsen

Notat til evalueringen av statsbudsjettets kap. 320, post 74

Januar 2005

Innhold

Målsettinger	3
Økonomiske rammer	4
Organisering	5
Aktivitet	6
Plassering i feltet	7
Forvaltningshistorie	8
Vurderinger	8
Litteratur	10

Noregs Ungdomslag er en gammel organisasjon, den hører til blant de demokratiske, idebaserte massebevegelsene som ble dannet på slutten av 1800-tallet og som er bygget opp med lokallag, fylkeslag og sentraladministrasjon (Arnestad 2001). Hovedideen var å arbeide mot, og for, et slags dannelsesideal blant norsk ungdom¹ og i de vel 100 år NU har vært i virksomhet har dette særlig gitt seg uttrykk i aktiviteter, opplysning og samvær knyttet til norske kulturtradisjoner, som norsk folkemusikk, folkedans og håndverk. Som andre frivillige (kultur)organisasjoner, fikk også NU radikalt endrede økonomiske rammebetingelser på slutten av 1900-tallet og organisasjonen har måttet forholde seg til slike dilemmaer som følger (potensielle) motsetninger som tradisjon – modernitet / demokrati – effektivitet. I følge egenevalueringen har organisasjonen gått

frå ei typisk brei masserørsle/folkerørsle til å bli ein meir kultur/aktivitetsbasert organisasjon”²,

som nå er mer innrettet mot å være tjenesteyter og tilrettelegger for kulturarbeid innenfor folkemusikk, folkedans, teater og bunad, ut fra et bredt kulturpolitisk og samfunnspolitisk engasjement på alle nivåer³.

Noregs Ungdomslag er for øvrig grundig evaluert, både som organisasjon og som aktør på feltet, i Norsk kulturråds utredning om folkemusikk og folkedans, som ble lagt fram i 2001 (Arnestad 2001), en utredning NU selv var en av initiativtakerne til⁴. Dette evalueringsnotatet har denne utredningen som et viktig grunnlag, ved siden av egenevaluering fra Noregs Ungdomslag til Norsk kulturråd i mai 2004, samt svar fra NU på en del oppfølgingsspørsmål. Notatet er forsøksvis konsentrert om folkedanssatsingen.

Målsettinger

Formålsparagrafen for Noregs Ungdomslag lyder:

¹ Den første formålsparagrafen til den nystartede nasjonale organisasjonen i 1896 lød: ”Det norske ungdomslag vil arbeide for en opplyst og nasjonalt tenkjande ungdom” (Kløvstad 1995:42)

² Noregs Ungdomslags egenevaluering, s. 2.

³ Ibid., s. 3.

⁴ De øvrige initiativtakerne var Rådet for folkemusikk og folkedans, Norsk Folkemusikk- og Danselag og Landslaget for spelemenn.

Noregs Ungdomslag vil arbeide for folkeleg opplysning på fullnorsk grunn og for samhold og samarbeid mellom ungdommen⁵.

I langtidsprogrammet for 2000 – 2005 står det at NU skal utvikles til å bli en ledende kulturorganisasjon for lokalkultur og egenaktivitet.

For NUs folkedanssatsning er det ikke formulert avgrensede, spesifikke målsettinger, men i henhold til budsjettsøknaden for 2005 skal midlene over post 74 (søknadssum 1 mill. kr.) brukes til å delfinansiere en rekke konkrete tiltak⁶. I langtidsprogrammet 2000- 2005 heter det at NU skal

spreie kunnskapen om og kjennskapen til norsk folkeleg dans Verne om og vidareføre breidda og mangfaldet i tradisjonen ... sikre høg kvalitet ... utvikle gode opplæringsmodellar (og) gjere ein særlig innsats for dansemusikken og spelemannsmiljøet, og for å auke kunnskapen om samspelet mellom dans og musikk.

Økonomiske rammer

I 2002 var de samlede (drifts)inntekter til den nasjonale virksomheten innenfor Noregs Ungdomslag på vel 6,7 mill. kr.

NUs faste inntektene består av medlemskontingenter fra enkeltmedlemmer i NUs mange lokallag (i 2002 utgjorde dette 59% av de samlede inntekter), samt av årvisse statlige tilskudd fra 3 departementer . Disse tilskuddene beregnes ut fra aktivitet og /eller medlemstall, og kan derfor variere fra år til år. Likevel blir de betraktet som (faste) driftstilskudd. I 2002 kom tilskuddet dels fra Barne- og familiedepartementet gjennom Barne -, ungdoms – og familieforvaltningen (BUFA), dels som prosjektmidler fra Barne- og familiedepartementet gjennom Landslaget Norske Ungdomsorganisasjoner (LNU) og Kultur- og kirke departementet gjennom Norsk Amatørteaterråd og dels som voksenopplæringsmidler fra Utdannings- og forskningsdepartementet gjennom Folkekulturforbundet. Videre får NU noe prosjektmidler fra andre instanser⁷. I

⁵ Egenevalueringen, s. 5.

⁶ En fagkonsulent i folkedans, arbeidet i Folkedansrådet, tidsskriftet Dansarliv, informasjonsarbeid, nettstedet www.folkedans.no, internasjonalt samarbeid, samling av nøkkelinstruktører, instruktør opplæring samt prosjektene Folkedans som arbeid og Ungdomsringer.

⁷ I 2002: Norsk Musikkråd/Musikkverkstedordningen, Rådet for Folkemusikk og Folkedans (RFF), Folkekulturforbundet.

2002 utgjorde disse tilskuddene til sammen 41 % av de samlede inntekter, og av dette var vel kr. 600 000 prosjektmidler.

I 2004 kom altså tilskuddet på kr. 300 000 over post 74, Norsk kulturråd, i tillegg til den øvrige finansieringen, for å styrke arbeidet med folkedans. Dette er et generelt tilskudd, gitt uavhengig av det vanlige driftstilskuddet som jo blant annet er basert på medlemstall, og tilskuddets størrelse (kr. 300 000) var et resultat av budsjettforliket i Stortinget høsten 2003⁸.

Organisering

Noregs Ungdomslag er en medlemsorganisasjon som ledes av et valgt styre på 5 personer.

Ved årsskiftet 2002/2003 var det registrert nærmere 16 500 medlemmer i NUs ca 450 registrerte lokallag, med en gjennomsnittsalder på 25 år. 315 av disse lokallagene sendte inn årsmeldinger for 2002, og av disse går det fram at NU har minst 310 grupper i folkedans⁹.

NU har også fylkeslag i alle fylker, unntatt Vestfold, og i noen fylker også flere regionale lag (til sammen 27 fylkeslag).

Fra 1996 ble studievirksomheten skilt ut og slått sammen med liknende voksenopplæringstilbud i et eget studieforbund, Folkekulturforbundet.

Den sentrale administrasjonen i Noregs Ungdomslag er slanket de senere årene og utgjør i dag 4-5 faste årsverk¹⁰, hvorav en stilling utelukkende er knyttet til folkedansarbeid.

Å skape en god sammenheng og et effektivt samarbeid mellom NU sentralt, fylkeslag og lokallag har vært en rød tråd i arbeidet med å ”modernisere” organisasjonen. I den forbindelse er så vel medlemsarkiv som

⁸ Medlemsbladet for NU, Ungdom, skriver: ”Arbeiderpartiet hadde i sitt opphavslege forslag gått ut med krav om kr. 500 000 til folkedanssatsinga i NU, medan både SV og Senterpartier gjekk inn for ein million kvar. – Vi gler oss over summen vi fekk i år, og det faktum at vi no står som eigen post på statsbudsjettet. Neste år håpar vi likevel at vi kan få summane vi har søkt om, og som vi kan dokumentere at det er bruk for”. 1/2004:4.

⁹ Egenevalueringen, s. 3.

¹⁰ Egenevalueringen s. 5.

informasjonsvirksomhet oppdatert og videreutviklet, blant annet i form av medlemsbladet Ungdom og et nytt hjemmesidekonsept for internett, som etter planen skal fungere fra januar 2005.

Det faglige arbeidet i Noregs Ungdomslag er organisert i 4 råd, der representanter for lokal- og fylkeslag er med: Folkedansrådet, Teaterrådet, Bunadrådet og Barne- og ungdomsrådet¹¹. Folkedansrådet dekker både folkedans og folkemusikk, ettersom disse to områdene henger nøye sammen.

Aktivitet

Folkedansen kom inn i NU i 1902 med Hulda Garborg, og senere Klara Semb, som drivende krefter, i første omgang i form av folkevisedans. Arbeidet med å oppspore og videreutvikle folkedanstradisjoner fortsatte i mellomkrigstiden og etterkrigstiden, etter hvert også i kombinasjon med nyere dikt og viser.

Folkedansen var ellers den aktivitet som holdt seg best da medlemstallet i NU begynte å synke i mellomkrigstiden (Kløvstad 1995B).

Foruten å være koordinator og tjenesteyter for lokallagene, har NU de siste årene lagt ned mye arbeid på relevante kulturpolitiske arenaer, samt på det å gjøre organisasjonen synlig i det kulturpolitiske bildet.

Hvert år arrangeres en folkekulturfestival, ved siden av fagseminarer¹² og sommerkurs¹³. Folkedansrådet innenfor NU konsentrerte sitt arbeid i 2002 særlig rundt

ungdomssatsinga "Noregs Ungdomsring", songdansen sitt hundreårsjubileum, instruktør opplæring og drøftingar rundt folkedansen sin veg vidare, etter at forskningsrapporten frå Norsk kulturråd slo fast at denne er i krise¹⁴.

Sammen med andre ressurser er tilskuddet på kr. 300 000 til folkedanssatsing over post 74 for 2004 blant annet brukt til kurs og fagseminar i folkedans, sterkere vekt på folkedans i Folkekulturfestivalen, samarbeid med Innovasjon Noreg om prosjekt

¹¹ Årsmelding 2002, s. 12 ff.

¹² 5 fagseminarer i 2002, Årsmelding 2002, s. 9.

¹³ 4 sommerkurs i handverk og bunad, instruktørkurs i dans, fordypningskurs i sangdans samt i dansespill, i 2002, med nærmere 60 deltakere. Årsmelding 2002, s. 11.

¹⁴ Årsmelding 2002, s. 14.

for å muliggjøre folkedans som levebrød og til en egen stilling som folkedanskonsulent.

Plassering i feltet

Både i kraft av alder og tradisjon er Noregs Ungdomslag sentralt plassert i folkedansfeltet, og organisasjonen er med i mange samarbeidsorgan og fora¹⁵. Landslaget for Spelemenn brøt i 1923 ut av Noregs Ungdomslag, og er i dag en viktig samarbeidspart for NU. Andre viktige samarbeidsparter er Rådet for folkemusikk og folkedans¹⁶ og Norsk Folkemusikk- og Danselag¹⁷. Særlig etter at Arnestad-rapporten ble lagt fram, har disse 4 organisasjonene stått sammen overfor kulturpolitiske myndigheter for å styrke arbeidet med folkedans innenfor Noregs Ungdomslag¹⁸, og den samordnede lobbyvirksomhet fra feltet som sådan overfor Stortinget i 2003, som brakte NU inn på post 74, viser også at NU har en sentral plassering.

Som konkrete samarbeidsprosjekt og -arenaer nevner NU selv blant annet samarbeid med Det Norske Teatret om folkedans på scenen, deltakelse i prosjektgruppa som arbeider med forprosjektering av Riksscene for folkemusikk og samarbeid med koreograf fra Bårdar danseinstitutt om opplegg for fagseminaret i 2005.

¹⁵ Jmfr. opplistingen i Årsmelding 2002, s. 17.

¹⁶ Rådet for folkemusikk og folkedans ble etablert gjennom tilskudd fra Norsk kulturråd i 1972, og i følge NU, etter anbefaling fra et utvalg nedsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet i 1969. Det skulle fungere som et bindeledd mellom aktørene på dette feltet og være et sakkyndig, rådgivende organ for Kirke- og undervisningsdepartementet (Kløvstad 1995B:370). I dag er det en offentlig stiftelse som styres av organisasjoner og institusjoner på feltet; en aktør i grenselandet mellom offentlig og frivillig sektor. Det er stadig et rådgivende organ, nå for Kultur- og kirke departementet, ved siden av å være et møtested for forskjellige aktører på feltet. Rådet har også et vitenskapelig senter (Rff) knyttet til seg (Arnestad 2002:25).

¹⁷ Norsk Folkemusikk- og Danselag ble etablert i 1987 og er en moderne interesseorganisasjon i den forstand at laget har få medlemmer, ingen lokallag og et avgrenset, men klart arbeidsområde (Arnestad 2002:24). NFD er for øvrig også et tiltak under post 74 og blir følgelig evaluert separat.

¹⁸ De la for eksempel fram en felles handlingsplan for kulturministeren for å følge opp Arnestad-rapporten, og alle var trolig aktive i den lobbyvirksomhet overfor Stortinget som resulterte i folkedanssatsningen innenfor Noregs Ungdomslag kom inn på post 74 fra 2004, jmfr. NUs budsjettsøknad for 2005.

Forvaltningshistorie

Noregs Ungdomslag søkte Kultur- og kirke departementet om generell driftsstøtte til folkedanssatsing for første gang fra 2002, men kom altså inn på statsbudsjettet gjennom budsjettforliket i Stortinget høsten 2003.

Men Noregs Ungdomslag, som sådan, har hatt statstilskudd i mange år, på grunnlag av dokumentert aktivitet for og med barn og unge. I dag kommer dette driftstilskuddet fra Barne- og familiedepartementet, gjennom BUFA (Barne-, ungdoms- og familieforvaltning) og det blir gitt i forhold til antall medlemmer under 26 år og antall lag med flere enn 5 medlemmer under 26 år. I tillegg får altså NU også prosjektmidler via BFDs, KKDs og UDFs budsjetter og har følgelig en sammensatt kontaktflate med forvaltningen, med en tilsvarende sammensatt avhengighet (jfr. avsnittet om økonomiske rammer).

Når det gjelder folkedansarbeidet, har NU aldri tidligere fått noe eget tilskudd særskilt til dette, før det fra 2004 kom inn på post 74 i Norsk kulturråd, direkte fra Stortinget¹⁹. Dermed er NUs folkedanssatsing blitt et eget tiltak på statsbudsjettet²⁰, med en bevilgning som representerer en annen type tilskudd enn de øvrige statstilskudd NU får.

Vurderinger

Tilskuddet over post 74 på kr. 300 000 utgjør en liten del av NUs budsjett/inntekter, ikke desto mindre blir det understreket at en slik bevilgning er avgjørende for en opptrapping av engasjementet på folkedansfeltet. Antakelig er den type tilskudd bevilgningen representerer, like vesentlig som selv beløpet, dvs det faktum at folkedansen innenfor NU med dette kom inn på statsbudsjettet med et generelt driftstilskudd.

Nettopp dette gjør det særlig viktig å diskutere hvordan tilskuddet skal forvaltes i fremtiden, nærmest som et eget tiltak finansiert annerledes enn den øvrige virksomhet i NU.

¹⁹ ”Etter tre år med intenst arbeid mot Stortinget er Noregs Ungdomslag på statsbudsjettet med ei direkteløyving på 300 000 kr. til folkedansarbeid ...”. Ungdom, 1/2004:4.

²⁰ Som NU selv skriver: ”Det er fyrste gongen Noregs Ungdomslag får direkte støtte over statsbudsjettet, trass i at NU er den største folkedansorganisasjonen i landet og den einaste organisasjonen som driv med systematisk opplæring i folkedans...”. Ungdom, 1/2004:4.

Spørsmålet er hva slags referanseramme som skal gjelde. Hva er det logisk og fornuftig at NU og det særlige tilskuddet til folkedans sees og vurderes i forhold til; som et ungdomsrettet kulturtiltak, en amatørbasert egenaktivitet, et tiltak innen det frivillige organisasjonslivet eller som et skritt i utviklingen mot en profesjonalisert folkedans?

Sett i forhold til Norsk kulturråds tradisjonelle rolle er det mye som taler for at folkedanssatsingen i første omgang heller bør betraktes som prøveprosjekt under post 50 enn som et fast tiltak under post 74.

Litteratur

Arnestad, Georg (2001): ”Men vi skal koma i hug at tradisjonen alltid vert oppløyst og omskapt ...”. Om folkemusikk og folkedans i det seinmoderne Noreg. Norsk kulturråd, rapport nr. 27.

Kløvstad, Jan (1995A) (red): Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896 – 1996. Det norske samlaget.

Kløvstad, Jan (1995B): ”Den beste frigjerar og gledesutløysar ein kan tenkja seg”. Folkedansen i Noregs Ungdomslag. I Kløvstad, Jan (1995A) (red): Ungdomslaget. Noregs Ungdomslag 1896 – 1996. Det norske samlaget.